

MASLOW'UN İHTİYAÇLAR HİYERARŞİSİ KURAMI KAPSAMINDA İNSANLARIN TURİZM HAREKETLERİNE KATILMA DURUMLARI ÜZERİNE İLİŞKİSEL BİR DEĞERLENDİRME

A RELATIONAL EVALUATION ON THE PARTICIPATION OF PEOPLE IN TOURISM
MOVEMENTS WITHIN THE CONTEXT OF MASLOW'S HIERARCHY OF NEEDS

Melik Onur GÜZEL

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, melikonur@hotmail.com, Eskişehir/Türkiye

Arş. Gör. Mahmut BARAKAZI

Harran Üniversitesi, TOİYO, Konaklama İşl. Bölümü, mahmutbarakazi@harran.edu.tr, Şanlıurfa/Türkiye

ÖZET

Dünya üzerinde farklı düzeylerde olanaklara sahip olan insanlar, özellikle hayatını idame ettirebilmesi için öncelikle gıda gereksinimini ve daha sonra güvende olma ihtiyacını gidermektedir. Daha iyi olanaklara sahip olan insanlar da bu gibi temel ihtiyaçlarını gerçekleştirdikten sonra daha farklı isteklerini ve ihtiyaçlarını karşılamak istemektedir. Abraham Maslow da bu mantıkla yola çıkarak İhtiyaçlar Hiyerarşisi kuramını ortaya koymuştur. İnsanların gereksinimlerini incelemek amacıyla ortaya atılan bu güdüleme kuramı, beş ana grupta toplanmaktadır. Tatmin edilmiş bir ihtiyacın ihtiyaç olmaktan çıktığını belirten Maslow, insanın ve onun davranışlarının tatmin edilmemiş duygular tarafından ele geçirildiğini belirtmiştir. Turizm gereksiniminde ise insanlar, farklı bölgelere seyahatler gerçekleştirerek konakladıkları bölgede eğlenme, dinlenme, gezme, görme, yeme-içme ve yeni şeyleri keşfetme gibi ihtiyaçlarını tatmin etmek istemektedir. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi kuramında belirttiği gibi temel düzeyde tatmin edilmeyen gereksinimler var olduğu sürece insanların turizm faaliyetlerine katılımı beklenmemektedir. Diğer bir deyişle, yemek yeme, uyuma, güvende olma gibi temel ihtiyaçlarını karşılayamayan insanların bu istek ve ihtiyaçlarını gerçekleştirememesi durumundan dolayı turizm gibi zaman ve ekonomik güç gerektiren bir aktiviteye katılmada problem yaşayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmada Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi kuramı kapsamında temel düzeydeki ihtiyaçları tatmin edilmemiş insanların turizm hareketlerine katılımı üzerine ilişkisel bir değerlendirme amaçlanmıştır. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için daha önce yayımlanmış olan konu ile alakalı çalışmalardan ve turizm istatistiklerinden faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İnsan, Turizm, İhtiyaç, Maslow, Hiyerarşi

ABSTRACT

People with different levels of possibilities in the world, especially the need for food to be able to maintain their lives first and then needs to be safe. People who have better opportunities also want to meet their different needs and need safer fulfilling the basic needs. With this logic, Abraham Maslow introduced his theory of needs hierarchy. This motivation theory, designed to examine the needs of people, is grouped into five main groups. Noting that a satisfied need is no longer needed, Maslow stated that man and his behavior were seized by satisfied emotions. In the need of tourism, people want to satisfy their needs such as having fun, resting, traveling, seeing, eating-drinking and discovering new things in the area they stay in different regions. As Maslow stated in the Hierarchy of Needs Theory, people are not expected to participate in tourism activities as long as there are requirements that are not satisfactorily satisfied. In other words, people who are unable to meet their basic needs such as eating, sleeping and staying safe are also not expected to participate in an activity that requires time and economic power, such as tourism. In this study, a relational evaluation on the participation of people who are not satisfied with their basic needs in tourism within the scope of Maslow's Hierarchy of Needs is aimed. In order to reach the aim of the research, related studies and tourism statistics were used.

Keywords: Human, Tourism, Need, Maslow

1. GİRİŞ

İnsanların doğumundan ölümüne kadar olan sürede temel ihtiyaçlarını giderme gereksinimi duymaktadır. Abraham Maslow da insanların bu ihtiyaçlarını tanımladığı ve beş sınıfa ayırdığı İhtiyaçlar Hiyerarşisi'ni ortaya koymuştur (Maslow, 1954). Özellikle temel düzeyde olan fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçları insanlar için oldukça önem arz etmektedir. İnsanlar hayatını idame ettirebilmesi için hem yemek yemeye ve uyumaya hem de güvenli bir ortama ve barınağa ihtiyaç duymaktadır. Ancak bu gibi temel düzeyde olan ihtiyaçların tatmin edilmemesi daha üst düzey olan

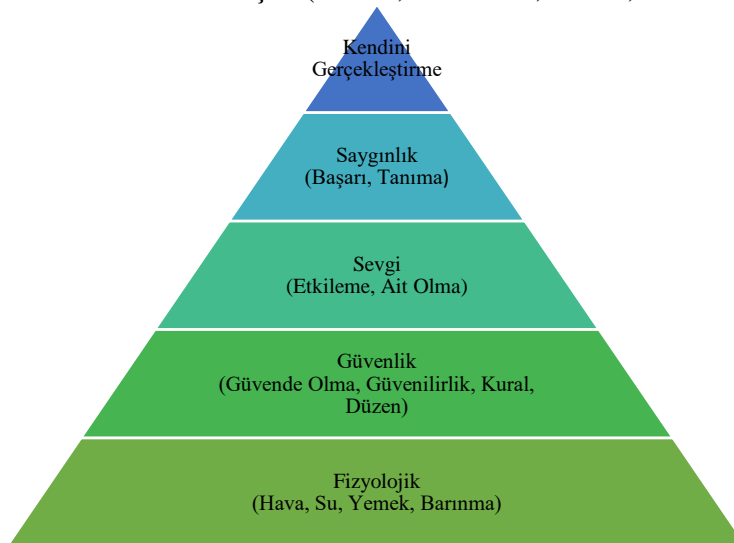
ihtiyaçların insanlar tarafından bir ihtiyaç olarak algılanmamasına neden olmaktadır (Maslow, 1954; Walsh, 2011). Başka bir deyişle insanlar yemek yemediği, uyumadığı ya da kendini güvensiz bir ortamda hissettiğinde daha üst düzeydeki ihtiyaçlarını bir ihtiyaç olarak hissetmemektedir (Rızaoğlu, 2003; Kula ve Çakar, 2015). Temel ihtiyaçların tatmin edilmesiyle birlikte insanların daha farklı istek ve ihtiyaçları ortaya çıkmaktadır. Bu ihtiyaçlardan birisi de turizm ihtiyacıdır.

Turizm insanların psikolojik bir varlık olmasıyla birlikte insanlar için bir gereksinim haline gelmiştir. İnsanlar fiziksel, kültürel, kişisel güdülenmeler ile birlikte prestij ve statü güdülenmeleri nedeniyle seyahat etmektedir (Yeşilbaş vd., 2016). Ancak Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi göz önüne alındığında temel düzeyde ihtiyaçlarını karşılayamayan bir insanın turizm faaliyetlerine katılımında bir sıkıntının olacağı ortaya çıkmaktadır. Daha farklı bir şekilde ifade edilirse fiziksel ve güven ihtiyaçlarını tatmin edemeyen insanların turizm ihtiyacını da gerçekleştirememiş olacaktır (Bahar ve Kozak, 2013). Bu düşünceden hareketle dünyanın kıtlık yaşayan bölgelerinde ikamet eden insanlarla birlikte ikamet ettiği ya da seyahat edeceği bölgede güvenlik probleminin yaşandığı durumda insanların turizm faaliyetlerine katılımın daha düşük seviyede olacağı görülmektedir. Yani Maslow'un ifadeleri ile ilişkilendirildiğinde kıtlığın ve güvensizliğin yüksek düzeyde yaşandığı durumlarda bu ihtiyaçlarını tatmin edemeyen insanların turizm faaliyetlerine katılımında sıkıntı yaşayabileceği ve turizm ihtiyacını tatmin edemeyebileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmada Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi kuramı kapsamında temel düzeydeki ihtiyaçları tatmin edilmemiş insanların turizm hareketlerine katılımları üzerine ilişkisel bir değerlendirme amaçlanmıştır. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için daha önce yayımlanmış olan konu ile alakalı çalışmalardan ulaşılan veriler kullanılmıştır. Diğer taraftan konunun daha iyi anlaşılabilmesi için bazı turizm istatistiklerinden de faydalanılmıştır.

2. MASLOW'UN İHTİYAÇLAR HİYERARŞİSİ

Bir psikolog olan Maslow, 1943 yılında kendi klinik tecrübelerine dayalı motivasyon teorisini ortaya koymuştur. Bireylerin içinde varlıklarının temelinde ve dolayısıyla "hedeflere" ulaşılmasını temsil eden bir "ihtiyaçlar hiyerarşisi" olduğunu ileri sürmüştür. Bunu yapmak için, çevredeki koşulların bir kişinin bu hedefleri gerçekleştirmesini sağlaması için motive edilmektedir. Maslow, bu hedeflerin her birinin birbiriyle ilişkili olduğunu ve en iyi ihtimali olan hedefin veya ihtiyacın gerekli koşullar kadar ilk olarak yerine getirileceği bir öngörüyü hiyerarşisinin mevcut olduğunu ileri sürmüştür. Bir gereksinimini tatmin ettikten sonra, bir birey kendi ihtiyaçları hiyerarşisinde bir sonraki hedefi tatmin etmeye çalışacaktır. Bu temel ihtiyaçları, baskınlık sırasına göre fizyolojik, güvenlik, sevgi, saygı ve kendini gerçekleştirme olarak ifade etmiştir (Walsh, 2011:791; Toker, 2007:94-95).

Şekil 1: Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi (Walsh, 2011)

Yukarıdaki bu terimler literatürde Şekil 1'de gösterildiği gibi bir "piramit" modeli olarak temsil edilmiştir. Bu piramidin onaylanması, bireyin tüm ihtiyaçlarını yerine getirdiklerini düşünmelerini sağlayacak ve bu nedenle çabalarını ve kaynaklarını ikamet ettikleri toplumun iyileşmesine katkıda bulunmayı düşünebilecektir veya Maslow'un da ifade ettiği gibi "Organizmayı nispeten daha fizyolojik bir ihtiyacı hakim olmaktan kurtararak, böylece diğer daha sosyal hedeflerin ortaya çıkmasına izin verecektir." (Walsh, 2011:791).

Şekil 1'de ifade edilen Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi'ne göre en temel ihtiyaçlar fiziksel nitelikte olup bunlar yeme içme, uyuma gereksinimlerdir. Bir sonraki seviye ise güvenlik ihtiyacı olup bireylerin daha güvenli bir ortamda ve daha sürdürülebilir bir şekilde yaşamlarını idame ettirme ihtiyacı olarak ifade edilebilir. Üçüncü seviye sevgi, sevilme, aidiyet duygusu olmak üzere sosyal ihtiyaçlar olarak adlandırılan aidiyet ve sevgi ihtiyaçları görülmektedir. Dördüncü seviyede bireyin bir şeyleri başarma, takdir edilme ve saygı görme bir ihtiyaçları olarak ifade edilmektedir. Son seviyede ise Maslow ihtiyaçlarının en üst düzeyinde kendini gerçekleştirme gereksinimlerine, ki bu da kişilerin kendi kendini gerçekleştirme ve potansiyellerini gerçekleştirme isteklerini ifade ettiğine inanmaktadır (Cao vd., 2013:171; Kaur, 2013:1062; Şeker, 2014:6).

- a) Fizyolojik İhtiyaçlar: Bireyin yaşamını sürdürebilmesi için hayatı boyunca sürekli gidermek zorunda olduğu; oksijen, yemek, içmek, barınmak, dinlenmek, korunmak, uyku, faaliyet, cinsellik gibi ilkel ve temel ihtiyaçlardır. İhtiyaçlar içerisinde en güçlü olanıdır ve sürekli olarak giderilmemeleri halinde daha üst düzeydeki ihtiyaçların ortaya çıkabilmeleri mümkün değildir. Karnı aç olan bir insanın başka bir şeye ihtiyaç hissetmesi mümkün değildir. Ancak kişinin karnı belirli aralıklarla devamlı olarak doyabiliyorsa, açlık o kişi için önemli bir ihtiyaç olmaktan çıkar ve başka ihtiyaçları belirebilir (Parıltı, 1999:271; Erdem, 1997:71; Martin ve Loomis, 2007).
- b) Güvenlik İhtiyaçları: Fizyolojik ihtiyaçlardan sonraki basamak güvenlik olup en temel ikinci ihtiyaç olarak piramitte yerini almıştır. Güvenlik ihtiyacı giderilmeden bireyin bir üst basamağa geçerek sosyal ihtiyaçlar şeklinde tanımlanan aidiyet, sevgi, kendine saygı ve kendini gerçekleştirme gibi ihtiyaçlara yönelmesi mümkün görülmemektedir. Örneğin Maslow'a göre barınacak bir yeri olmayan veya aç bir insanın kendine saygı gibi sosyal bir ihtiyacı olamayacağı ayrıca bunun bir üst basamağında barınma ve beslenmesi yeterli fakat güvenlik problemi yaşayan bir bireyin de yine aynı şekilde sevgi, aidiyet, saygı gibi ihtiyaçları ortaya çıkmayacaktır. Çünkü güvenlik kaygısı yaşayan bir insanın en önemli gündemi o kaygının ortadan kalkması ve normal bir yaşam sürdürebilmesidir (Kula ve Çakar, 2015:197).
- c) Sevgi İhtiyaçları: Maslow'a göre eğer hem fizyolojik hem de güvenlik gereksinimleri oldukça iyi tatmin ediliyorsa, sevgi, etkileme ve aidiyet gereksinimleri ortaya çıkacak ve daha önce anlatılan tüm döngü bu yeni merkez ile tekrarlanacaktır. Şimdi kişi, daha önce olmadığı gibi, arkadaşlarının veya sevgilisinin, eşinin ya da çocuklarının yokluğunu oldukça yoğun hissedecektir. Birey genel olarak grup ya da aile ortamındaki sevecen ilişkilere özlem duyacak ve bu amacıyla başarı elde edebilmek için yoğun bir çaba harcayacaktır (Maslow, 1954:43).
- d) Saygınlık İhtiyaçları: Toplumumuzdaki tüm insanlar (birkaç patolojik istisna dışında) kendilerini, saygılarını, benlik saygısı ve başkalarının saygınlığı için istikrarlı, sağlam temelli, çoğunlukla yüksek değerlendirmelere ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle, bu ihtiyaçlar iki yan set halinde sınıflandırılabilir. Bunlar, önce güç, başarı, yeterlilik, ustalık ve hoşnutluk, dünyaya karşı güven ve bağımsızlık ve özgürlük arzudur. İkincisi itibar ya da prestij, statü, şöhret ve şan, hakimiyet, tanınma, dikkat, önem, haysiyet veya takdir gibi arzularımız diyebiliriz (Maslow, 1954:45; Taormina ve Gao, 2013:158).
- e) Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı: Piramidin üst kısmında, kişinin kendi potansiyelini, kapasitesini ve yeteneklerini gerçekleştirme ve kullanması için kendini gerçekleştirme ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaca daha önde gelen ihtiyaçların gerçekleşmesi ile ulaşılabilmektedir.

Maslow, ancak tam anlamıyla nadiren bu ihtiyacın karşılandığını, yetişkinlerin %1'den azının kendi kendini gerçekleştirdiğini tahmin etmektedir (Martin ve Loomis, 2007).

2.1. Turizmin Doğuşu ve Bir İhtiyaç Olarak Ortaya Çıkması

Gezi yolculukları için kullanılan bir terim, bu çeşit yolculukları gerçekleştirmek için yapılan insansal davranışların tümü; turistin gereksinmelerini karşılamak için işbirliği halinde çalışan endüstri olarak ifade edilen turizm, (Eralp, 1983:34) Dünya'da ilk çağlardan günümüze kadar sürmüş, insanların verimli ve sulu arazilere göç etmek istemesiyle başlamıştır. Orta çağla birlikte küresel boyutta güvenliğin daha iyi olduğu dönemde toplumlar birbirleriyle ticaret yapmış ve bu sayede insanlar yeniden seyahat etme ve konaklama gerçekleştirmişlerdir. Öte yandan kendi dinlerinin gereği olarak kutsal bölgelere, sağlık amacıyla iyileşebilmek için tedavinin olduğu yere de seyahat etmişlerdir (Aktaş, 2015: 40-46).

Turizm sektörünün günümüzdeki gelişme düzeyine ulaşabilmesi, "Endüstri Devrimi" ile birlikte ivme kazanmış; çağdaş turizmin ortaya çıkmasını sağlayan unsurlar bu dönem sonrasında oluşmaya başlamıştır. Turizmin gelişmesine etkide bulunan "boş zamanın artması, teknolojik gelişmeler, kentleşme, nüfus artışı, insan ömrünün uzaması, ücretli tatil, sosyal güvenlik ve seyahat özgürlüğü" gibi toplumsal unsurların her biri, "Endüstri Devrimi'nin ya tümüyle bir ürünüdür ya da bu dönem ile birlikte gelişmeye başlamıştır (Kozak vd., 2011:31). Turizm II. Dünya Savaşı'ndan sonra, özellikle son 20-30 yılda Dünya genelinde ve Türkiye'de hızla yaygınlaşmıştır. Turizmin gelişimi ve yaygınlaşması, ulusların milli gelir ve refah düzeylerindeki artışlarla çok yakından ilgilidir. Bu eğilim XXI. yüzyılda daha da hızlı bir şekilde artmış ve daha fazla sayıda insan bulunduğu ülke dışına çıkarak başka ülkeleri ziyaret etme eğilimine girmiştir (Tuna ve Yanardağ, 2014: 7).

Turizm amaçlı tüketimin artış göstermesindeki en önemli faktörlerin özellikle çağdaş turizm hareketleri döneminde insanların gelir ve refah seviyelerindeki artışın yanı sıra ücretli tatil hakkı etmeleri, seyahat özgürlüğünün sağlanması ve küresel boyutta güvenliğin daha üst seviyelere gelmesi etkili olmuştur. Ancak bireyleri sadece bu etkenler turizme yönlendirmemiştir. Kişilerin sahip oldukları kişilik yapısı ve bu kişilik yapısına göre seyahat motivasyonları göstermeleri, farklı kültürleri tanıma isteği, zevk ve alışkanlıkların farklılık göstermesi, başka insanları taklit etme gibi etmenler de turizme katılımı artırmış ve turizme olan talebi etkilemiştir. Bu etmenlerle birlikte özellikle toplumda turizm bilincinin oluşması, turizmin artık bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur. Tüm etkenler göz önüne alındığında turizm artık bir ihtiyaç olarak görülmeye başlanmıştır. Gerekli düzeyde temel ihtiyaçlarını sağlamış, boş zamana ve gelire sahip insanlar, turizm faaliyetlerine üst düzeyde katılım gerçekleştirmişlerdir (Kozak vd., 2011; Rızaoğlu, 2003).

2.2. Temel İhtiyaçların Tatmin Durumuna Göre Turizm Faaliyetlerine Katılım ile Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Arasındaki İlişkinin Ortaya Konması

Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi göz önüne alındığında birey ihtiyaçlarının beş aşamada giderildiği görülmektedir. Bireyler, ilk olarak temel anlamda fiziksel ihtiyaçlarını gerçekleştirmektedir. Fiziki yönden kendini tatmin eden birey, kendini daha güvenli bir ortamda hissetmek ve barınacak bir ortam aramaktadır. Ancak Maslow'un da ifade ettiği gibi eğer bireyler daha alt seviyelerdeki ihtiyaçlarını gerçekleştirmezse daha üst seviyede olan ihtiyaçlar hiyerarşisi basamağına geçememektedir. Üst basamaktaki bir ihtiyacın karşılanması ancak alt basamakta ki bir gereksinimin tatmin edilmesiyle olmaktadır (Maslow, 1954; Walsh, 2011).

Fiziki ve Sosyal gereksinimlerin ardından turizm faaliyetleri de zaman içerisinde insanlar için bir gereksinim haline almıştır. Endüstri Devrimi'nden sonra insanların boş zamanı artmış ve insanlara ücretli tatil hakkı verilmiştir. Öte yandan insanlarda turizm bilincinin oluşması, insanların birçok aktiviteyi barındıran turizm faaliyetlerine katılmasına olanak sağlamıştır (Kozak vd.,2011; Eralp, 1983). Ancak turizm olgusu ele alındığında özellikle ekonomik güç gerektiren bir harekettir (Bahar ve Kozak, 2013: 121). Bunun yanında bireyler için üst seviyelerde olan bir ihtiyacı temsil etmektedir. Hiyerarşide de üst sıralarda olan turizm, bireylerin daha temel düzeydeki ihtiyaçlarını

gerçekleştirmediginde turizm ihtiyacına da erişememektedir. Farklı bir açıdan ifade etmek gerekirse, özellikle fiziksel ve güvenlik ihtiyacını tam olarak gerçekleştiremeyen bir insanın turizm faaliyetlerine de katılması beklenmemektedir (Maslow, 1954; Rızaoğlu, 2003; Bahar ve Kozak, 2013).

Dünya’da ortalama 7,5 milyar insan yaşamakta ve dünyanın değişik bölgelerinde 195 ülke bulunmaktadır (www.worldometers.info). Birleşmiş Milletlere bağlı Gıda ve Tarım Örgütü’nün Gıda Güvenliği ve Beslenme Durumu 2017 raporuna göre 2016 yılında bu insan nüfusunun yüzde 10’undan fazlası olan 815 milyon kişi çatışmalar ve iklim değişikliğinin yol açtığı sebepler nedeniyle yetersiz beslenmekte ve açlık çekmektedir (FAO, 2017: 6). Öte yandan Gıda ve Tarım Örgütü’nün Küresel Gıda Krizi Raporu’nda çatışma ya da yüksek düzeyde güvensizlikten dolayı gıda güvenliğinin ciddi şekilde etkilendiği Afrika’dan 7, Asya’dan ve Orta Doğu’dan ise 4 ülkenin olduğu belirtilmektedir (FAO, 2017: 17). Ortaya konulan bilgiler dikkate alındığında çatışmalar ve iklim değişikliklerinin neden olduğu kıtlık sebebiyle bu bölgede yaşayan insanların turizm faaliyetlerine katılımları da düşük orandadır. Dünya Turizm Örgütü’nün Turizm Raporuna göre Avrupa, dünyanın hala en çok turist gönderen bölgesini oluşturmakta ve turist sayısı bakımından dünyanın neredeyse yarısına (%48) kaynaklık etmektedir. Ardından %26 ile Asya ve Pasifik, %17 Amerika, %3 Orta Asya ve yine %3 ile Afrika turist gönderen diğer bölgelerdir (UNWTO, 2017: 12). Oranlar göz önüne alındığında en düşük turist gönderen bölgenin Orta Asya ile Afrika olduğu anlaşılmaktadır. Kıtlık ve güvensizlik ortamından dolayı insanların temel ihtiyaçlarını gerçekleştirememesi göz önüne alındığında burada yaşayan insanlar turizm faaliyetlerine de diğer bölgelere nazaran daha düşük düzeyde katılım gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 1: Türkiye’ye Gelen Bazı Ülke Gruplarının Toplam Turist Sayılarında Payları

Bölge	2012	%	2013	%	2014	%
Avrupa Birliği	16.956.795	53,35	17.432.370	49,94	18.099.117	49,13
Toplam Avrupa	18.230.104	57,36	18.778.272	53,79	19.443.455	52,78
Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT)	5.061.869	15,93	5.933.143	17,00	6.258.188	16,99
Toplam OECD	17.125.254	445,99	17.559.207	363,47	18.047.663	316,15
Asya	3.839.852	12,08	4.830.935	13,84	5.708.656	15,50
Kuzey-Güney Amerika	956.785	3,01	1.031.517	2,95	1.012.531	2,75
Afrika	713.399	2,24	807.484	2,31	888.107	2,41
Türkiye Toplamı	31.782.832	100,00	34.910.098	100,00	36.837.900	100,00

Kaynak: TURSAB

Tablo 1’de Türkiye’ye gelen turistlerin milletler bakımından sayısı ve oranları bulunmaktadır. Türkiye’ye gelen turistlerin milliyetlerine bakıldığında dünya geneline benzer bir durum ortaya çıkmaktadır. 2014 yılında Türkiye’ye gelenlerin neredeyse yarısını (%49,13) Avrupa Birliği oluşturmaktadır. Yine en düşük oran (%2,41) çatışmanın, güvensizliğin ve kıtlığın yaşandığı Afrika’dır. Tüm oranlar Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi açısından değerlendirildiğinde, Afrika’da yaşayan insanların kıtlık yaşaması ve bundan dolayı temel ihtiyaçlarını gerçekleştirememesinden dolayı turizm faaliyetlerine daha az katılım gösterdikleri ifade edilebilir. Kıtlık ile turist gönderen bölgeler açısından ortaya konan rakamlar, Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi kuramını büyük oranda ilişkişel anlamda destekler nitelik taşımaktadır.

Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramında gıda gereksinimi haricinde temel ihtiyaçların en önemlilerinden bir tanesi de güvenlidir. Bir insan yemek yeme, uyuma gibi gereksinim duyduğu ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra güvenli bir ortama ve bir barınağa ihtiyaç duymaktadır. Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı’na göre insanlar güvende hissetmedikleri bir ortamda bulunmamakta ve gideceği bir bölgede güvenlik problemi ya da güven altında olacağını hissetmezse o bölgeye seyahat etmemektedir (Maslow, 1954; Kula ve Çakar, 2015).

İnsanlar, temel ihtiyaçlarını gerçekleştirmesi durumunda dahi güvenlik ile ilgili sıkıntılar yaşandığında turizm faaliyetlerine katılım sağlamamaktadırlar (Seçilmiş ve Ünlüönen, 2009; Emsen ve Değer, 2004; Kozak vd., 2007). Ortaya konan ekonomik başarı bile uluslararası turizm faaliyetlerini terörizmin ve kaosun kötü imajından koruyamamaktadır. Çok sayıda doğal afet ve insan kaynaklı felaketler turizm akışını önemi ölçüde etkilemektedir. Terörizm ve siyasi kargaşaya eşlik

eden terörizm tehlike tehdidi potansiyel turistleri ciddi şekilde korkutmaktadır. Terör şiddetinin korkusu yeni bir durum değildir ancak araştırmacılar bu olayları sadece son on yıla dayandırmaktadır. 80'li yılların ortalarında uluslararası terörizm zirve yaptığında, turizm üzerindeki kaçınılmaz etkileri ciddi endişe konusu olmuştur (Sönmez, 1998:416).

Türkiye'de turistlerin turizm faaliyetlerine katılımını engelleyecek örneklerinden birisi 15 Temmuz 2016'da gerçekleşen darbe girişimidir. Ortaya çıkan güvenlik problemi dolayısıyla Türkiye'ye seyahat etmek isteyenler, seyahat planlarını ertelemiş ya da tamamen iptal etmiştir. Bu dönemde otellerin doluluk oranları %20,8 oranında ciddi bir düşüş göstermiş ve tüm Avrupa'nın en büyük düşüş oranı olmuştur. Öte yandan otellerin doluluk oranı da %50,4'te kalmıştır (EPOS, 2017). Ortaya çıkan güvensiz ortamın turizm gelirlerine ve turist sayılarına oldukça etkisi olmuştur. Türkiye'de 2015 yılında 31 milyar dolar civarında bir gelir elde edilirken 2016 yılında bu sayı yaklaşık 22 milyar dolara kadar düşmüştür. Güven probleminin yaşanmasından dolayı turistlerin sayısında da büyük bir düşüş yaşanmıştır. 2015 yılında Türkiye'ye 41 milyon civarında kişi gelirken 2016 yılında bu sayı yaklaşık 31 milyon kişiye düşmüştür (TURSAB). Ortaya konan bu rakamlar, turistlerin seyahat kararlarının güvensizlik ortamının oluşmasından kaynaklandığı olarak ifade edilebilmektedir.

Türkiye'de güvensizlik ortamının turizme yansımaya bir diğer örnek ise Suriye'de yaşanan savaş ortamının Türkiye turizmine etkisidir. Söyler ve Ertaş (2015) yapmış oldukları bir araştırmada, Suriye'de ortaya çıkan savaşın Hatay, Gaziantep, Kilis, Şanlıurfa, Mardin ve Şırnak illerinde faaliyet gösteren konaklama işletmelerinin doluluk oranlarını düşürmesine neden olduğunu ve rezervasyonların bu olaylar sebebiyle iptal edildiğini ifade etmiştir. Öte yandan bu rezervasyonların iptali sonrası yerli ve yabancı turist sayılarında düşüş olduğunu ortaya koymuştur.

Dünya'da devletlerarası sorunlar veya savaşlar yaşanması güvensizlik problemini ortaya çıkartabilmektedir. İki ülke arasında gerçekleşecek herhangi bir çatışmada insanların kendini güvende hissetmemesi nedeniyle turizm faaliyetine katılmamaktadır. Bu duruma ABD ile Libya arasında gerçekleşen olaylar örnek gösterilebilir. 1986 tarihinde ABD'de bir gece kulübüne saldırılması nedeniyle birçok insanın ölüp yaralandığı olaydan sonra ABD, bu olayın sorumlusunun Libya olduğunu öne sürerek Libya'ya hava harekatı düzenlemiş ve harekat sonrası Libya'da da birçok insan da ölmüş ya da yaralanmıştır (Taşdemir, 2006:123). Ortaya çıkan bu güvensiz ortam ve iki devlet arasında yaşanan bu siyasi gerginlik ile savaş durumu sebebiyle insanlar seyahatlerini iptal etmeye başlamıştır. 1985 yılında 6 milyondan fazla Amerikalı turist Avrupa'yı ziyaret etmiş ancak yaşanan savaş durumu dolayısıyla 1986 yılında Avrupa'yı ziyaret etmesi beklenen 7 milyon Amerikalı turist sayısında %30 oranında düşüş yaşanmıştır (Sönmez ve Graefe, 1998).

Turistlerin güvenlik algısının yüksek olduğu durumlarda da seyahatler gerçekleşmiştir. Aksu vd. (2013) Alanya'ya gelen yabancı turistlerin güvenlik algısı üzerine bir araştırma yapmıştır. Araştırmada turistlerin oldukça yüksek bir güvenlik algısına sahip oldukları belirtilmiştir. Aynı bölgeye seyahat eden turistlerin güvenlik algısında farklılıklar da görülmüştür. Barakazi ve Karapınar (2016) Şanlıurfa'ya gelen yerli turistlerin geldikleri bölgeler açısından güvenlik algısını belirlemeyi amaçladıkları araştırmalarında, Doğu bölgesinde ikamet eden turistlerin Akdeniz bölgesinde ikamet edenlere göre daha yüksek düzeyde güvenlik algısına sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Tüm araştırmalar göz önüne alındığında güven probleminin olduğu zamanlarda turistlerin turizm faaliyetlerine katılımında genel itibariyle düşüş görülmüştür. Araştırma sonuçları Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı'nın ekonomik, güvenlik ve sosyal yönden turizme etki eden boyutları olması nedeniyle ilişki kurduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle turist gönderecek bölge ile turist kabul edecek bölgede meydana gelebilecek ekonomik, güvenlik, siyasi ve sosyal sorunlar, insanların turizm faaliyetlerine katılımını engellemektedir. İnsanların turizme katılması ile ilgili bu sorunlar ile ortaya konan analizler dikkate alındığında Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi'ni büyük oranda ilişki anlamda destekler nitelikte olduğu gözlemlenmektedir.

3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Değişim insan hayatının en önemli parçalarından birisini oluşturmuştur. Bu durum kimi zaman bilimsel gelişmelerle yaşantısını kolaylaştırmış, kimi zamanda geleneksel alışkanlıklarında farklılıklar meydana getirmiştir (Elder, 1994). Maslow'un 19. yüzyılda insan ihtiyaçlarını, piramit ile temellendirerek anlatmasının nedeni bu olduğu düşünülmektedir. Geçmişten geleceğe uzanarak karşımıza çıkan insan hayatı, gelişmişlik ve mevcut şartların olgunlaşmasıyla değişim göstermektedir. Nitekim ilk insanlar, ateşi bularak değişimi başlatmış ve zaman içerisinde bilimsel keşiflerden yardım alarak fiziki ve temel ihtiyaçlardan sosyal, toplumsal ve kişisel farkındalık ihtiyaçlarının da olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu bakımdan turizm hareketleri de ilk zamanlarda seyahat etme zorunluluğu olarak başlamış ve daha sonra eğitim, eğlenme, rahatlama ve sağlıklı yaşama kavuşma aracı olarak devam etmiştir. Tüm bunlar Maslow'un insan ihtiyaçları piramidi ile uyumlu olarak ortaya çıkmaktadır.

Turizm, Sanayi Devrimi sonucunda insanların boş zaman kavramını değerlendirmesi ve eşit çalışma şartlarına kavuşması sonucu ivme kazanarak tüm Dünya'da hızlıca gelişmeye başlasa da Dünya savaşları, ekonomik krizler, doğal afetler, virüslü hastalıklar, kıtlık, siyasi anlaşmazlıklar ve iç savaşlar yüzünden 20. yüzyıla kadar tam olarak kendini gösterememiştir. İnsan faktörünün bu dönemde daha fazla önem kazanması ve bununla birlikte psikolojik olarak stres altında kalan insanların zorunlu ihtiyaçlar kapsamına turizm hareketleri, insan gereksinimlerin vazgeçilmezi olmuştur. Ancak turizm hareketleri, Maslow'un piramidinde yer alan ilk iki basamaktaki fiziki temel ihtiyaçlar ve güvenlik gereksinimlerinden uzakta olması nedeniyle olumsuz koşullarda çabuk etkilenen yüksek hassasiyete sahiptir (Kuo, 2002). Bu durumu yüksek gelir durumuna sahip bir bireyin ani şekilde yoksulluk seviyesinin altına düşmesi şeklinde örneklendirecek olduğumuzda bu bireyin ilk olarak lüks tüketim ürünlerinden hızlıca vazgeçeceği, daha sonra maddi harcama gerektiren sosyal ortamlardan uzaklaşarak beğenilme ve eğlence duygularını ikinci planda bırakarak en temel fiziki gereksinimlerine odaklanacağı düşünülmektedir. Fiziki gereksinimlerini sağlayan birey, güvenli bir yaşam alanı için tüm odaklanmasını gerçekleştirecektir. Tüm bunlar insan içgüdüsünde de yer alan hayatta kalma mücadelesinin bir örneğidir.

Turizm son yıllarda stresli ve zor çalışma koşullarına sahip insanlar için zorunlu gereksinim olarak kabul edilse de Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi piramidinde belirtildiği gibi üst basamaklarda yer alması nedeniyle zorunlu bir ihtiyaç olarak görülmemektedir. Ancak piramitte de görüldüğü gibi gerekli olumlu durumların oluşması ve fiziki, güvenlik, sosyal, ait olma ve kendini gerçekleştirme boyutunun ortaya çıkması sonucu insanın mutlu olması ve kendi farkındalığı kazanarak deneyimsel tecrübe sahibi olması için turizm hareketlerinin bir gereksinim olduğu düşünülmektedir. İnsan için sosyal ilişkiler de oldukça önemlidir. Farklı bir ülkeye ziyaret gerçekleştiren turist burada ayrımcılık, dışlanma, ötekileştirme, aşağılanma ve sözlü şiddete maruz kalmaması gerekmektedir (Stephenson, 2004). Örneğin siyah ten rengine sahip bir bireyin ırkçı bir yaklaşıma sahip insanların yaşadığı turistik bir alanda turizm faaliyetlerinin olumlu gerçekleştirmesi imkansız hale gelecektir. Fiziki ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanması sonucu insanların turizme hemen ihtiyaç duyacağı düşünülmemelidir. Çünkü turizm hareketlerine katılma isteğinin herkes için aynı olma durumu söz konusu değildir. Bununla birlikte eğlence ve dinlenme isteği genel olarak çoğu insanda oluşabileceği görülürken kültür turizmi, eko turizm, sağlık turizmi, inanç turizm ve festival turizmi gibi alternatif turizm hareketlerini gereksinime dönüştürmek için belirli bir bilgi birikimi ve farkındalık olması gerekmektedir. Bu durum gereksinimin kişiden kişiye değiştiğinin bir kanıtı olarak bilinmektedir.

Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi'nin en üst iki basamağında insanların psikolojik ve davranış bilimlerinin etkili olması nedeniyle karmaşık bir durumun oluştuğu gözlemlenmektedir. Turizm hareketleri de bu basamakta yer alması nedeniyle gereksinimin zorunlu olup olmadığı durumlar farklılık göstermektedir. Bu nedenle turizm hareketlerinin her yıl yayımlanan turist varış, gidiş ve gelir istatistiklerinden ibaret olmadığının anlaşılması gerekmektedir. Uluslar arası boyutu ve farklı kültürlerle iletişim boyutları olan turizm hareketlerin sosyolojik yönünün daha derin incelenmesi ve

buradan elde edilecek verilerin insan psikolojisi ve davranışlarındaki etkilerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu şekilde daha sürdürülebilir ve sağlıklı bir turizm anlayışının benimseneceği düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında ortaya konan tüm istatistik ve alan yazın araştırmaları dikkate alındığında fiziksel ihtiyaçlar, güvenlik ve sosyal gereksinimleri karşılanmayan insanların turizm faaliyetlerine genel olarak katılım gerçekleştiremediği görülmektedir. Bunun yanı sıra turizm farkındalığı ve bilgi eksikliği olan kişilerin de mevcut ekonomik ve sosyal koşullara sahip olmasına rağmen turizm hareketlerine katılmadığı gözlemlenmektedir (McGehee ve Santos, 2005). Kriz ve savaş durumlarında ise turizmin yüksek hassasiyete sahip olması nedeniyle çok sert olumsuz etkilere sahip olduğu bilinmektedir (Papatheodorou vd., 2010). Araştırma kapsamında elde edilen verilerin değerlendirilmesiyle ortaya konan çıkarımlar ile Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi arasında büyük oranda bir ilişkinin olduğunu düşünülmektedir. Bu nedenle turizm hareketlerinin geliştirilmesi planlamalarında Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisinin göz önünde bulundurulması hem bilimsel alan yazına katkı sağlayacak hem de daha sürdürülebilir bir turizm planlaması için faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Aksu, M., Aktaş, A. R., Oku, O. ve Şentürk, F. K. (2013). Yabancı Turistlerin Güvenlik Algılarının Analizi: Alanya Örneği. International Conference On Eurasian Economies. Session 5C: Turizm II, 744-754.
- Aktaş, G., Sezgin, M., Şahbaz, P., Özkoç, A. G., İnce, C., Güneren, E., Giritlioğlu, İ. ve Köroğlu, Ö. (2015). Genel Turizm. Grafiker Yayınları, Ankara.
- Bahar, O. ve Kozak, M. (2013). Turizm Ekonomisi. Anadolu Üniversitesi Yayın No:2908, Eskişehir.
- Barakazı, M. ve Karapınar, E. (2016). Urfa'yı Ziyaret Eden Yerli Turistlerin Güvenlik Algısı Üzerine Bir Araştırma. 17. Ulusal Turizm Kongresi, Akademi Sektör Buluşması, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Cao, H, J Jiang, L. B. Oh, Li, H. X. Liao, & Z. Chen (2013), A Maslow's hierarchy of needs analysis of social networking services continuance. *Journal of Service Management*, 24(2), 170-190.
- Elder Jr, G. H. (1994). Time, human agency, and social change: Perspectives on the life course. *Social psychology quarterly*, 4-15.
- Emsen, Ö. S ve Değer, M. K. (2004). Turizm Üzerine Terörizmin Etkileri: 1984-2001 Türkiye Deneyimi. Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4(7), 67-83.
- EPOS, (2017). Turizm Beklentileri. http://www.epos.com.tr/wp-content/uploads/2017/03/turizm-beklentileri_01.pdf (20.11.2017).
- Eralp, Z. (1983). *Genel Turizm*. Ankara Üniversitesi, S.B.F Basın-Yayın Yüksekokulu Yayını, Ankara.
- Erdem, A. R. (1997). İçerik Kuramları ve Eğitim Yönetimlerine Katkıları. PAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:3 :68-76.
- FAO, (2017). Global Report On Food Crises. March.
- FAO, (2017). State of Food Security and Nutrition in the World. Building Resilience For Peace and Food Security, Rome.
- Papatheodorou, A., Rosselló, J., & Xiao, H. (2010). Global economic crisis and tourism: Consequences and perspectives. *Journal of Travel Research*, 49(1), 39-45.
- Parıltı, C. (1999). Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramında Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı. Kamu-İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Cilt:4, Sayı:4 :267-277. Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi, Cilt:6, Sayı:12:191-210.

- Kaur, A. (2013). Maslow's Need Hierarchy Theory: Applications and Criticims. *Global Journal of Management and Business Studies*, 3(10):1061-1064.
- Kuo, I. L. (2002). The effectiveness of environmental interpretation at resource Sensitive tourism destinations. *International Journal of TourismResearch*, 4(2), 87-101.
- Kozak, M.,Crotts, J. C. & Law, R. (2007). TheImpact of the Perception of Risk on International Travellers. *International Journal of Tourism Research*, 9, 233- 242.
- Kozak, N.,Akođlan Kozak, M ve Kozak, M. (2011). Genel Turizm. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Kula, S., ve Çakar, B. (2015). Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi Bağlamında Toplumda Bireylerin Güvenlik Algısı ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(12), 191-210.
- Martin, D. J. & Loomis, S. (2007). Building Teachers: A Constructivist Approach to Introducing Education, (Belmont, CA: Wadsworth, 2007), pp. 72–75.
- Maslow, A. H. (1954). Personality and Motivation. *Harlow, England: Longman*, 1, 987.
- McGehee, N. G., & Santos, C. A. (2005). Social change, discourse and volunteer tourism. *Annals of tourism research*, 32(3), 760-779.
- Rızaoğlu, B. (2003). Turizm Davranışı. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Seçilmiş, C.,ve Ünlüönen, K. (2009). İstanbul'u Ziyaret Eden Turistlerin Güvenlik Algılamaları Üzerine Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 65-84.
- Sönmez, S. F. (1998). Tourism, Terrorism and Political Instability. *Annals of Tourism Research*, 25(2), 416-456.
- Sönmez, S. A.R. Graefe (1998). Influence of Terrorism Risk on Foreign Tourism Decisions. *Annals of Tourism Research*, 25(1):112-144.
- Söyler, S. ve Ertaş, M. (2015). Suriye Savaşının Turizme Etkisi: Sınır İlleri Üzerine Bir Araştırma.16. Ulusal Turizm Kongresi, 12-15 Kasım 2015, Çanakkale.
- Stephenson, M. L. (2004). Tourism, racism and the UK Afro-Caribbean diaspora. *Tourism, diasporasandspace*, 62-77.
- Şeker, Ş. E. (2014). Dijitalleşme, YBS Ansiklopedi, 1(1):6-8.
- Taormina, R. J., & Gao, J. H. (2013). Maslow and the Motivation Hierarchy: Measuring Satisfaction of the Needs. *The American Journal of Psychology*, 126(2), 155-177.
- Taşdemir, F. (2006). Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi (Vol. 10). USAK Books.
- Toker, B. (2007). Demografik Değişkenlerin İş Tatminine Etkileri: İzmir'deki Beş ve Dört Yıldızlı Otellere Yönelik Bir Uygulama. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 8(1):92-107.
- Tuna, M., ve Yanardağ, A. A. (2014). Turizm Sosyolojisi. Anadolu Üniversitesi Yayını No:2606.
- TURSAB. Bazı Ülke Gruplarının Toplam Turist Sayısındaki Payları. https://www.tursab.org.tr/tr/turizm-verileri/istatistikler/bazi-ulke-gruplarinin-toplam-turist-sayisindaki-paylari_72.html (17.11.2017).
- TURSAB. Turist Sayısı ve Turizm Geliri. https://www.tursab.org.tr/tr/turizm-verileri/istatistikler/turist-sayisi-ve-turizm-geliri/2003-gelirsayi-ve-ortalama-harcama_68.html (20.11.2017)
- UNWTO, (2017). TourismHighlights: 2017 Edition. <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419029> (17.11.2017).

Yeşilbaş, M., Kulakoğlu Dilek, N., Yıldız, B., Koçak, N., İçöz, O., Kantarcı, K., Birdir, K. ve Kuşluvan, S. (2016). Genel Turizm Bilgisi. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayın No:3270, Eskişehir.

Walsh, P. R. (2011). Creating a “Values” Chain For Sustainable Development in Developing Nations: Where Maslow Meets Porter. *Environment, Development and Sustainability*, 13(4): 789-805.

www.worldometers.com. How Many Countries Are There In The World? <http://www.worldometers.info/geography/how-many-countries-are-there-in-the-world/> (17.11.2017).

www.worldometers.com. World Population. <http://www.worldometers.info/world-population/> (17.11.2017).